

DOI: 10.15276/ETR.03.2026.14

DOI: 10.5281/zenodo.21196931

UDC: 351.826.6:339.9]:332:341.31(477.7)(045)

JEL: F52, F14, F51, R11

Received: 2026-03-16, Revised: 2026-04-19, Accepted: 2026-04-28, Published: 2026-05-13

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

FOREIGN ECONOMIC SECURITY OF THE UKRAINIAN BLACK SEA REGIONS UNDER WAR CONDITIONS

Olga A. Iermakova, Doctor of Economic Sciences, Professor
State Organization "Institute of Market and Economic & Ecological Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine", Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9815-3464
Email: impeer@ukr.net

Olha M. Shershun, PhD in Economics
State Organization "Institute of Market and Economic & Ecological Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine", Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8595-269X
Email: olgashershunimpeer@gmail.com

Єрмакова О.А., Шершун О.М. Зовнішньоекономічна безпека регіонів Українського Причорномор'я в умовах війни. Науково-методична стаття.

Метою дослідження є комплексний аналіз стану зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я в умовах повномасштабної війни та визначення основних загроз їх економічній стійкості. Методика дослідження базується на використанні системного, порівняльного та статистичного аналізу із застосуванням індикаторного підходу до оцінки зовнішньоекономічної безпеки регіонів. У результаті дослідження встановлено погіршення більшості зовнішньоекономічних індикаторів, посилення сировинної орієнтації експорту, зростання концентрації торговельних потоків та поглиблення імпортозалежності регіонів. Практична значущість результатів полягає у визначенні напрямів підвищення стійкості регіональних економік в умовах воєнних і повоєнних викликів.

Ключові слова: зовнішньоекономічна безпека, регіон, Українське Причорномор'я, зовнішня торгівля, війна

Iermakova O.A., Shershun O.M. Foreign Economic Security of the Ukrainian Black Sea Regions Under War Conditions. Scientific and methodical article.

The purpose of the study is to conduct a comprehensive analysis of the state of foreign economic security of the Ukrainian Black Sea regions under the conditions of a full-scale war and to identify the main threats to their economic resilience. The research methodology is based on the use of systemic, comparative, and statistical analysis, applying an indicator-based approach to assessing the foreign economic security of the regions. The results of the study reveal a deterioration in most foreign economic security indicators, an increased raw-material orientation of exports, growing concentration of trade flows, and deepening import dependence of the regions. The practical significance of the findings lies in identifying directions for enhancing the resilience of regional economies in the face of wartime and post-war challenges.

Keywords: foreign economic security, region, Ukrainian Black Sea region, foreign trade, war

Зовнішньоекономічна безпека є важливою складовою економічної безпеки країни та визначає здатність національної економіки ефективно функціонувати в умовах глобальної конкуренції, мінімізуючи негативний вплив зовнішніх ризиків та загроз. Особливого значення дана проблема набуває для регіонів Українського Причорномор'я, економіка яких традиційно орієнтована на зовнішню торгівлю, морську логістику та міжнародні транспортні коридори.

До початку повномасштабної війни Одеська, Миколаївська та Херсонська області забезпечували значну частину експортного потенціалу України. Однак військові дії, блокування морських портів, руйнування транспортної інфраструктури, окупація частини територій та переорієнтація міжнародних торговельних потоків суттєво змінили структуру зовнішньоекономічної діяльності регіонів. У таких умовах особливої актуальності набуває дослідження сучасного стану зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я, визначення основних ризиків та загроз, а також обґрунтування напрямів підвищення стійкості регіональних економічних систем.

Аналіз останніх публікацій по проблемі

Проблематика зовнішньоекономічної безпеки держави та регіонів є предметом активних наукових досліджень вітчизняних учених. Теоретико-методологічні засади моделювання економічної безпеки розроблено у фундаментальній праці В. Геєця, М. Кизима, Т. Клебанової, О. Черняка та ін. [1], у якій розроблено концептуальні засади системи економічної безпеки, визначено загрози та основні елементи економічної безпеки на різних рівнях ієрархії – міжнародному,

національному, регіональному та на рівні підприємства. Бабець І.Г. [2] пропонує методичний підхід до оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки регіонів України на основі інтегрального індексу. Сучасні виклики функціонування регіональної економіки в умовах війни розглядаються у праці Благуні І.С. [3], де досліджено трансформацію торговельних потоків регіонів України під впливом воєнних дій та визначено нові ризики зовнішньоекономічної залежності. Питання місця зовнішньоторговельної безпеки регіону у системі національної безпеки держави висвітлено у роботі Заїки О.О. [4], в якій обгрунтовано значення зовнішньоторговельної складової для забезпечення економічної стійкості регіонів в умовах глобальних викликів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Подальших досліджень потребують питання оцінки зовнішньоекономічної безпеки регіонів України в умовах повномасштабної війни та трансформації міжнародних економічних зв'язків. З огляду на стратегічне значення регіонів Українського Причорномор'я для забезпечення експортного потенціалу держави, функціонування морської логістики та розвитку міжнародної торгівлі, особливої актуальності набуває дослідження впливу воєнних дій на стан їх зовнішньоекономічної безпеки. Потребують подальшого наукового обгрунтування напрями підвищення адаптивності та конкурентоспроможності регіонів Українського Причорномор'я в умовах сучасних геоекономічних викликів та повоєнного відновлення.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання)

Метою статті є комплексний аналіз стану зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я в умовах війни та визначення основних загроз і напрямів підвищення стійкості регіональних економічних систем.

Матеріали та методи

Інформаційну основу дослідження становили офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Державної митної служби України, матеріали Міністерства економіки України, а також нормативно-методичні документи з оцінювання економічної безпеки держави. Для аналізу використано статистичні показники зовнішньої торгівлі товарами регіонів Українського Причорномор'я (Одеської, Миколаївської та Херсонської областей) за 2019-2024 рр., що охоплюють довоєнний період (2019-2021 рр.) та період після початку повномасштабної військової агресії РФ (2022-2024 рр.).

Методологічною основою дослідження стали Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України №1277 від 29.10.2013 р., відповідно до яких здійснювалася оцінка стану зовнішньо-

економічної безпеки регіонів. Для кожного індикатора використовувалися встановлені порогові значення та шкала оцінювання рівнів безпеки (оптимальний, задовільний, незадовільний, небезпечний та критичний).

Система досліджуваних показників охоплювала коефіцієнт відкритості економіки, коефіцієнт покриття імпорту експортом, питому вагу провідної країни-партнера в експорті та імпорті товарів, питому вагу провідної товарної групи в експорті та імпорті (без урахування енергетичних товарів), частку сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів, а також частку імпорту у внутрішньому споживанні. Для кожного індикатора визначено середні значення за 2019-2024 рр. та проведено їх порівняння з нормативними критеріями економічної безпеки.

Особливістю дослідження є поєднання індикативного підходу до оцінювання економічної безпеки із структурним аналізом географічної та товарної диверсифікації зовнішньої торгівлі, що дозволило не лише визначити рівень зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я, а й ідентифікувати основні джерела її ризиків в умовах воєнної трансформації економіки. Крім того, для оцінювання впливу повномасштабної війни на зовнішньоекономічну безпеку здійснено порівняння середніх значень індикаторів у довоєнний (2019-2021 рр.) та воєнний (2022-2024 рр.) періоди, що дало змогу виявити ключові структурні зміни у зовнішньоторговельній діяльності регіонів Українського Причорномор'я.

Виклад основних результатів та їх обгрунтування

Зовнішньоекономічна безпека регіону є складовою системи економічної безпеки та характеризує здатність регіональної економіки забезпечувати стійке функціонування в умовах відкритості економіки, інтеграції до міжнародного економічного простору та впливу зовнішніх ризиків. У сучасному науковому дискурсі зростає увага до явища глокалізації – поєднання глобального та локального – що зумовлює необхідність переосмислення стратегій регіонального розвитку [5]. У цьому контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки не може обмежуватись лише національним регулятором, а має бути результатом взаємодії глобальних економічних процесів і локальних соціально-економічних потенціалів. Така взаємодія визначає нові контури зовнішньоекономічної політики, де регіон виступає не як пасивний реципієнт глобальних трендів, а як активний суб'єкт формування власної моделі зовнішньоекономічної діяльності [6]. Глокалізація вимагає здатності регіону діяти як самостійний економічний агент, що входить у транскордонні мережі, реалізує політику багатовекторного зовнішнього співробітництва та створює партнерства у формі єврорегіонів, кластерів, інноваційних зон тощо.

Для оцінки стану зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я використано систему індикаторів, що включає показники відкритості економіки, коефіцієнта покриття експортом імпорту, концентрації геогра-

фічної та товарної структури зовнішньої торгівлі, імпортозалежності, а також частки сировинного експорту (табл. 1) Розрахунки представлено в авторському препринті [7].

Таблиця 1. Оцінка рівня безпеки Українського Причорномор'я за зовнішньоекономічними індикаторами (за середніми значеннями за період 2019-2024 рр.)

Індикатор	Одеська область	Миколаївська область	Херсонська область
Відкритість економіки, відсотків	55,7 оптимальний	75,3 оптимальний	14,6 оптимальний
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, разів	0,91 небезпечний	2,51 критичний	1,01 оптимальний
Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі експорту товарів, відсотків	11,6 задовільний	20,7 небезпечний	18,7 незадовільний
Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі імпорту товарів, відсотків	26,1 критичний	19,1 незадовільний	22,9 небезпечний
Питома вага провідного товару (товарної групи) в загальному обсязі експорту товарів, відсотків	35,0 критичний	51,5 критичний	21,8 критичний
Питома вага провідного товару (товарної групи) за виключенням енергетичного імпорту в загальному обсязі імпорту товарів, відсотків	9,2 задовільний	16,6 небезпечний	31,0 критичний
Питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів, відсотків	89,6 критичний	83,6 критичний	88,5 критичний
Частка імпорту у внутрішньому споживанні країни, відсотків	13,3 задовільний	9,7 небезпечний	6,6 критичний

Джерело: складено авторами за матеріалами [8-11]

Аналіз зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я – Одеської, Миколаївської та Херсонської областей – демонструє суттєві відмінності у структурі ризиків, попри те, що більшість показників (за середніми значеннями) мають критичний або небезпечний рівень. Оцінювання значень індикаторів зовнішньоекономічної безпеки здійснювалось відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України №1277 від 29.10.2013 р., якими визначено порогові значення індикаторів та рівні безпеки: оптимальний, задовільний, незадовільний, небезпечний і критичний.

Усі три регіони перебувають у межах оптимального рівня відкритості економіки: найбільш інтегрованою є економіка Миколаївської області (75,3%), дещо нижчий показник має Одеська область (55,7%), а Херсонська демонструє дуже низьке значення (14,6%), що може свідчити про слабку залученість до зовнішніх ринків.

Коефіцієнт покриття імпорту експортом вказує на значний дисбаланс в Одеській області, де цей показник становить 0,91 (небезпечний рівень). Для Херсонської області значення є оптимальним (1,01), а Миколаївська демонструє критичне перевищення (2,51), що може свідчити про вузьку експортну спеціалізацію.

Поглиблений аналіз зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я свідчить, що поряд із кількісними показниками відкритості економіки та збалансованості зовнішньої торгівлі важливе значення має

структура зовнішньоторговельних зв'язків. Саме географічна концентрація експорту та імпорту визначає ступінь залежності регіональних економік від окремих держав-партнерів, а товарна концентрація характеризує рівень диверсифікації експортно-імпортних потоків.

У 2019-2024 рр. географічна структура експорту регіонів Українського Причорномор'я зазнала істотних трансформацій під впливом повномасштабної війни, блокування морських портів, зміни логістичних маршрутів та переорієнтації зовнішньої торгівлі на ринки країн Європейського Союзу. Якщо до 2022 р. вагому роль у зовнішній торгівлі окремих регіонів відігравали РФ та Китай, то після початку повномасштабної агресії спостерігається переорієнтація експорту на країни ЄС, насамперед Польщу, Румунію та Іспанію, тоді як Туреччина зберігає важливі позиції серед основних торговельних партнерів регіону (табл. 2).

Особливо показовою є динаміка Миколаївської області, де у 2019 р. майже чверть експорту припадала на РФ. Уже після 2022 р. ця залежність була повністю ліквідована, а провідними експортними партнерами стали Туреччина та Іспанія. В Одеській області простежується зміна головного торговельного партнера від Туреччини до Китаю у 2021 р., а згодом – до Румунії, що безпосередньо пов'язано зі зміною транспортних маршрутів через дунайські порти. Для Херсонської області характерною є переорієнтація на Польщу у 2024 р., хоча концентрація експорту на одному партнері майже досягає критичного рівня безпеки.

Таблиця 2. Основні географічні партнери регіонів Українського Причорномор'я (2024 р.)

Регіон	Провідний експортний партнер	Частка, %	Провідний імпортний партнер	Частка, %	Оцінка ризику
Одеська область	Туреччина	11,8	Китай	34,8	критична концентрація імпорту
Миколаївська область	Іспанія	16,6	Китай	23,6	небезпечний рівень
Херсонська область	Польща	24,6	Китай	23,1	наближений до критичного
Україна	Польща	11,3	Китай	20,3	небезпечний рівень

Джерело: складено авторами за матеріалами [10, 11]

Водночас географічна структура імпорту демонструє менш сприятливі тенденції. У всіх трьох регіонах провідним постачальником залишається Китай, причому його частка в імпорті Одеської області у 2024 р. перевищує 34%, що суттєво перевищує критичне порогове значення. У Херсонській області після 2022 р. також сформувалася висока залежність від китайського імпорту, тоді як у Миколаївській області певна диверсифікація джерел постачання, яка спостерігалась у 2020-2021 рр., після початку повномасштабної війни була втрачена. Таким чином, імпортна залежність від одного постачальника істотно підвищує вразливість

регіональних економік до можливих перебоїв у міжнародних логістичних ланцюгах та змін торговельної політики країн-партнерів.

Не менш важливим аспектом оцінювання зовнішньоекономічної безпеки виступає аналіз товарної структури експорту та імпорту. Висока концентрація експорту на окремих товарних групах означає істотну залежність регіональних економік від світової кон'юнктури цін на відповідні види продукції. Аналіз свідчить, що упродовж досліджуваного періоду всі три області залишаються яскраво вираженими аграрно-сировинними експортерами (табл. 3).

Таблиця 3. Основна товарна спеціалізація регіонів Українського Причорномор'я (2024 р.)

Регіон	Основний експортний товар	Частка експорту, %	Основний імпортний товар	Частка імпорту, %
Одеська область	Зернові культури	31,3	Електричні машини	15,3
Миколаївська область	Зернові культури	52,2	Реактори, котли, машини	23,7
Херсонська область	Зернові культури	26,0	Електричні машини	28,1
Україна	Зернові культури	22,6	Електричні машини	11,9

Джерело: складено авторами за матеріалами [10, 11]

Основною товарною групою експорту практично в усіх регіонах залишаються зернові культури (код УКТ ЗЕД 10). У Миколаївській області їх частка перевищує половину всього експорту товарів, що є одним із найвищих показників серед регіонів України. В Одеській області зернові також формують майже третину експорту, тоді як у Херсонській області поряд із зерновими значну роль почали відігравати залишки та відходи харчової промисловості. Така структура свідчить про низький рівень диверсифікації експорту та значну залежність від продукції первинного сектору економіки.

Щодо імпорту, то в усіх трьох регіонах переважають машини, обладнання, електро-технічна продукція та транспортні засоби. Одеська область характеризується домінуванням електричних машин, Миколаївська – машин та реакторного обладнання, тоді як Херсонська область демонструє надзвичайно високу концентрацію імпорту електричних машин. Така структура імпорту свідчить про залежність виробничого сектору від

імпортного обладнання та комплектуючих, що може створювати додаткові ризики в умовах порушення міжнародних виробничих ланцюгів.

Особливу увагу слід приділити структурі промислового експорту. Частка продукції сировинного та низького ступеня переробки у всіх трьох областях перевищує 90%, що значно перевищує критичний рівень економічної безпеки. Найвищі показники характерні для Одеської області (95,1%), де майже весь промисловий експорт представлений продукцією з низькою доданою вартістю. Подібна ситуація спостерігається і в Миколаївській (92,9%) та Херсонській (91%) областях. Це свідчить про домінування сировинної моделі розвитку, недостатній рівень розвитку переробної промисловості. У довгостроковій перспективі така структура експорту обмежує можливості економічного зростання, зменшує валютні надходження та підвищує чутливість регіональних економік до коливань світових цін на аграрну та сировинну продукцію.

Комплексний аналіз географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі дозволяє зробити висновок, що основними викликами зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я залишаються недостатня диверсифікація експорту, надмірна концентрація імпорту на окремих країнах-постачальниках, переважання сировинної спеціалізації та висока залежність від обмеженої номенклатури товарів. У сукупності зазначені чинники знижують адаптивність регіональних економік до зовнішніх шоків, погіршують їхню конкурентоспроможність та актуалізують необхідність реалізації політики структурної модернізації. Пріоритетними напрямками такої політики мають стати розвиток виробництва продукції з високою доданою вартістю, розширення географії зовнішньоторговельних зв'язків, стимулювання експорту продукції переробної промисловості, а також поглиблення інтеграції регіонів до європейських виробничих і логістичних ланцюгів створення вартості.

Щодо імпортозалежності внутрішнього споживання, ситуація найгірша у Херсонській області – критичний рівень (6,6%). Миколаївська область перебуває на небезпечному рівні (9,7%), а Одеська – в межах задовільного (13,3%).

Усі три області Українського Причорномор'я мають зовнішньоекономічні безпекові загрози, проте їхній характер суттєво відрізняється.

Одеська область демонструє збалансовану відкритість економіки, однак її імпорتنний профіль є концентрованим як за країнами, так і за окремими товарними позиціями. Також спостерігається надмірна залежність експорту від одного товарного

напрямку та висока частка сировинної продукції в експорті, що формує потенційні ризики.

Миколаївська область, попри помітну активність у зовнішній торгівлі, має критичну залежність від обмеженого кола експортних товарів і ключового партнера, що супроводжується дисбалансами в імпорті. Формально сприятливі показники відкритості та покриття імпорту експортом певною мірою зумовлені саме цією надмірною спеціалізацією.

Херсонська область, навпаки, характеризується вкрай низьким рівнем залучення до міжнародної торгівлі, що супроводжується критичним рівнем концентрації в структурі як імпорту, так і експорту. Надзвичайно висока частка сировинного експорту свідчить про істотну структурну обмеженість її зовнішньоекономічного профілю.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що наявні дисбаланси в усіх трьох регіонах знижують стійкість їхніх економік до зовнішніх шоків і свідчать про необхідність диверсифікації як товарної, так і географічної структури зовнішньої торгівлі.

Порівняльний аналіз середніх значень ключових зовнішньоекономічних індикаторів у регіонах Українського Причорномор'я до початку повномасштабного вторгнення РФ 2019-2021 рр. та після вторгнення у період 2022-2024 рр. (табл. 4) демонструє загальне погіршення зовнішньоекономічної безпеки в усіх трьох регіонах Українського Причорномор'я. Найбільш виразне зниження показників простежується за індикаторами відкритості економіки та коефіцієнта покриття імпорту експортом – у кожній з областей ці значення зменшились, що свідчить про скорочення зовнішньоторговельної активності та зниження здатності експорту компенсувати імпортні потреби.

Таблиця 4. Відношення середніх значень рівня безпеки Українського Причорномор'я за зовнішньоекономічними індикаторами до повномасштабної агресії і після

Індикатор	Одеська область	Миколаївська область	Херсонська область
Відкритість економіки, %	56,5/54,9	104,2/46,5	26,8/2,4
	↓	↓	↓
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, разів	0,95/0,87	3,03/1,99	1,04/0,97
	↓	↓	↓
Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі експорту товарів, %	8,9/14,2	21,7/19,6	16,0/21,4
	↑	↓	↑
Питома вага провідної країни-партнера в загальному обсязі імпорту товарів, %	25,9/26,4	18,8/19,5	22,1/23,6
	↑	↑	↑
Питома вага провідного товару (товарної групи) в загальному обсязі експорту товарів, %	34,0/36,0	49,9/53,0	19,5/24,0
	↑	↑	↑
Питома вага провідного товару (товарної групи) за виключенням енергетичного імпорту в загальному обсязі імпорту товарів, %	8,7/9,7	16,8/16,3	38,2/23,7
	↑	≈	↓
Питома вага сировинного та низького ступеня переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів, %	84,3/94,9	74,8/92,4	86,0/91,0
	↑	↑	↑
Частка імпорту у внутрішньому споживанні країни, %	13,3/н.д.	9,7/н.д.	6,6/н.д.

Джерело: власна розробка авторів

Водночас зросла залежність від окремих країн-партнерів у структурі експорту та імпорту, що посилює ризики зовнішньоекономічної концент-

рації. Спостерігається також збільшення питомої ваги провідного товару в експорті, що вказує на поглиблення товарної монозалежності. Важливо,

що структура промислового експорту в усіх регіонах Українського Причорномор'я набула ще більш сировинного характеру, що посилює технологічну відсталість і стратегічну вразливість.

Окремо варто відзначити, що в Херсонській області, попри деяке покращення за індикатором концентрації імпорту, решта показників свідчать про значне звуження експортних можливостей та погіршення якісних характеристик зовнішньоторговельного профілю.

Дані щодо частки імпорту у внутрішньому споживанні в післявоєнний період відсутні, що ускладнює повну оцінку цього аспекту економічної безпеки. Загалом, негативні зрушення є системними й охоплюють як кількісні, так і структурні параметри зовнішньоекономічної діяльності регіонів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження дозволило встановити, що війна суттєво трансформувала систему зовнішньоекономічної безпеки регіонів Українського Причорномор'я та посилила наявні структурні диспропорції у зовнішній торгівлі. Найбільш негативними наслідками стали скорочення обсягів експорту, руйнування транспортно-логістичної інфраструктури, підвищення імпоротної залежності та поглиблення сировинної орієнтації регіональних економік.

Встановлено, що найбільш уразливими регіонами залишаються Миколаївська та Херсонська області, які зазнали значних втрат унаслідок бойових дій та блокування морської логістики. Водночас Одеська область продемонструвала вищий рівень адаптивності завдяки функціонуванню морських коридорів та диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків.

Для забезпечення стійкості зовнішньоекономічної системи регіонів Українського Причорномор'я необхідним є формування комплексної політики, спрямованої на модернізацію транспортної інфраструктури, розвиток виробництв із високою доданою вартістю, диверсифікацію географічної та товарної структури експорту, а також зниження критичної залежності від окремих країн-партнерів. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню економічної стійкості регіонів та формуванню ефективної моделі повоєнного розвитку.

Визнання

Публікація виконана в рамках наукового проєкту «Розробка програмних заходів підтримки економічної безпеки Українського Причорномор'я в контексті відновлення у воєнний та повоєнний періоди» (№ ДР 0125U001382) за рахунок коштів бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230).

Abstract

The purpose of the study is to provide a comprehensive assessment of the foreign economic security of the Ukrainian Black Sea regions under conditions of full-scale war and transformation of international economic relations, as well as to identify the key threats to the stability and resilience of regional economic systems. Particular attention is focused on the Odesa, Mykolaiv and Kherson regions, whose economies traditionally depend on foreign trade, maritime logistics and international transport corridors and therefore have become especially vulnerable to military and geopolitical challenges.

The research methodology is based on a systematic and interdisciplinary approach combining methods of statistical, comparative and structural analysis. The study applies an indicator-based methodology for assessing foreign economic security using a system of indicators that characterize the openness of the regional economy, export-import coverage ratio, concentration of geographical and commodity structures of foreign trade, dependence on key trade partners, import dependence and the share of raw materials and low value-added products in exports. The research also uses the conceptual principles of glocalization, according to which regions are considered active participants in global economic processes capable of forming their own models of foreign economic interaction and adaptation under conditions of external shocks.

The results of the study demonstrate a significant deterioration in the foreign economic security of the Ukrainian Black Sea regions during the war period. The research reveals a decline in economic openness, reduction in export capacity, destruction of transport and logistics infrastructure and increasing concentration of trade flows. It is established that all three regions demonstrate critical or dangerous levels for most foreign economic security indicators. The structure of exports has become increasingly raw-material-oriented, while dependence on a limited number of export commodities and trading partners has intensified. The Mykolaiv and Kherson regions are identified as the most vulnerable due to the consequences of hostilities, blockade of maritime logistics and narrowing of export opportunities. At the same time, the Odesa region demonstrates relatively higher adaptability due to the partial functioning of maritime corridors and diversification of external economic relations.

The practical significance of the research results lies in substantiating the strategic directions for strengthening the foreign economic security of the Ukrainian Black Sea regions under wartime and post-war recovery conditions. The study proves the necessity of implementing a comprehensive regional policy aimed at diversification of foreign trade, modernization of transport and logistics infrastructure, reduction of import dependence, development of high value-added industries and strengthening the adaptive capacity of regional economies to global and military challenges. The obtained results can be used in the development of state and regional strategies for economic security and post-war reconstruction of Ukraine.

References:

1. Heiets, V., Kyzym, M., Klebanova, T., Cherniak, O., et al. (2006). Modelling of economic security. INZhEK.
2. Babets, I. H. (2011). Assessment of the level of foreign economic security of the regions of Ukraine. *Economy and State*, 4, 24–26.
3. Blahun, I. S. (2025). Foreign economic security of Ukraine's regions in the context of transformation of trade flows under the influence of war. *International Scientific Journal "Internauka."* Series: "Economic Sciences," 6(98)(1), 28–36. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-6-11119>
4. Zaika, O. O. (2024). Foreign trade security of the region and its place in the national security system. *Economy and Society*, 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-77>
5. Yermakova, O. A., et al. (2019). Strategizing innovative development of Ukraine's regions on the basis of glocalization (O. A. Yermakova, Ed.). Institute of Market Problems and Economic-Ecological Research, NAS of Ukraine (IPREED NANU).
6. Yermakova, O. A. (2014). Foreign economic activity of the region: Institutional levers of improvement. *Interprynt*.
7. Yermakova, O., et al. (2025). Modern military challenges and opportunities for overcoming them in the context of economic security of the Ukrainian Black Sea region: Analytical note (Preprint). State Institution "IREED NANU." <https://doi.org/10.31520/5329853483>
8. State Statistics Service of Ukraine. (2023). Statistical yearbook "Gross regional product in 2021." https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/05/zb_vrp_2021.pdf
9. National Bank of Ukraine. (n.d.). Statistics: External sector statistics (foreign trade in goods and services). <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
10. Regional Statistical Offices of Ukraine. (n.d.). Statistical information: Economic statistics: Foreign economic activity (foreign trade in goods and services). <http://www.ukrstat.gov.ua>
11. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Statistical information: Economic statistics: Foreign economic activity (geographical structure of Ukraine's foreign trade in goods; indices of physical volume, average prices and terms of trade in Ukraine's foreign trade in goods). <http://www.ukrstat.gov.ua>

Посилання на статтю:

Єрмакова О.А. Зовнішньоекономічна безпека регіонів Українського Причорномор'я в умовах війни / О.А. Єрмакова, О.М. Шершун // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2026. – № 3 (85). – С. 136-142. – Режим доступу: <https://etr.economics.net.ua/files/archive/2026/No3/136.pdf> <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2026.14>. <https://zenodo.org/records/21196931>.

Reference a Journal Article:

Iermakova O.A. Foreign Economic Security of the Ukrainian Black Sea Regions Under War Conditions / O.A. Iermakova, O.M. Shershun // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2026. – № 3 (85). – P. 136-142. – Retrieved from: <https://etr.economics.net.ua/files/archive/2026/No3/136.pdf>. <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2026.14>. <https://zenodo.org/records/21196931>.

This is an open access journal and all published articles are licensed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0)